

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي . قَالَتْ إِيَّاكَ عَنِّي ، فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي ، وَلَمْ تَعْرِفْهُ . فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . فَأَتَتْ بَابَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَائِينَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ . فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

Enes b. Mâlik anlatıyor: “Hz. Peygamber bir kabrin başında ağlayan bir kadına rastladı ve ‘Allah’tan kork ve sabret.’ buyurdu. Kadın, “Git başımdan, başıma gelen musibeti sen yaşamadın!” diye cevap verdi. Hz. Peygamber’i tanıımıyordu. Kendisine, onun Peygamber olduğu söylendi. Bunun üzerine kadın Hz. Peygamber’in kapısına gitti. Orada kapıcılarla da karşılaşmadı. “Seni tanıımıyordum.” dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, ‘Sabır ancak (musibetin) ilk vurduğu andadır.’ buyurdu. (Buhârî, Cenâiz, 31)

Belâ ve musibetlere karşı direnç göstermek demek olan sabır, müminlerin hayatları boyunca en çok ihtiyaç duydukları erdemlerden biridir. Her şeyden önce sabır, tam anlamıyla iman edebilmenin, onu koruyabilmenin ilk şartıdır. Sabır, İslâm’ın on üç yıl süren Mekke döneminin en bariz vasfıydı. Sabır İslâm’ı seçen Habbâbların, Ammârların, Bilâllerin her türlü baskı ve işkencelere rağmen imanlarını koruma mücadelesiydi. Belki de bu yüzden Hz. Peygamber, “İman nedir?” sorusuna “*Sabırlı ve hoşgörülü olmak*” diyerek cevap vermişti. (İbn Hanbel, IV, 386) Bu yüzden Abdullah b. Mes’ûd, sabrı “imanın yarısı” saymıştı. (Hâkim, Müstedrek, IV, 1374 (2/446) Hz. Ali ise sabrı, vücuttaki başa benzetmişti. Nasıl ki, başsız bir vücudun yaşaması mümkün değilse, sabır olmaksızın imanın kemale ermesi de imkânsızdı. (Abdurrezzâk, Musannef, XI, 469) (Hadislerle İslâm Cilt 3 Sayfa 207)

Sabırın Önemi: Sabır kelime olarak: “tutmak, tahammül etmek, beklemek, zorluk ve sıkıntılara katlanmak” anlamına gelir. Dini bir terim olarak ise: “Aklın ve şeriatın gerektirdiği durumlarda nefsinin hapsedmek, kendine hakim olmaktır.”

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

“Sizi korku, açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz eksiltmekle elbette deneriz. Sabredenleri müjdele!” (Bakara, 2/155)

وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

“Fakat sabredip (kendisine yapılan kötülüğü) bağışlayanın işi, işte bu, benimsenmeye değer işlerdendir.” (Şura, 42/43)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

“Ey iman edenler! Başınıza gelecek her şeye sabretmekle ve namaz kılmakla Allah’tan yardım isteyin. Allah sabredenlerle beraberdir. (Bakara, 2/153)

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ

Yoksa siz, Allah içinizden cihad edenleri belli etmeden, sabredenleri ortaya çıkarmadan cennete gireceğinizi mi sandınız? (Al-i İmran, 3/142)

Bu soru ile Yüce Allah müminlere hitap ederek onlara ilâhî bir yolasını yani nihaî başarının iyilikler uğrunda gösterilecek özverilere bağlı olduğunu hatırlatmakta, Allah yolunda cihad etmeden ve cihadın gerektirdiği yaralanma, acı, ağrı gibi sıkıntılara katlanmadan, hatta canını feda etmeyi göze almadan ve buna katlananlarla katlanmayanlar ayırt edilmeden cennete girmeyi düşünmemeleri gerektiğine işaret buyurmaktadır. Nitekim

Bakara sûresinin 214. âyetinde de “*Yoksa sizden öncekilerin çektikleriyle karşılaşmadan cennete girebileceğinizi mi sandınız?*” buyurularak, önceki peygamberlerin ve ümmetlerinin yaptıkları gibi yüce değerler uğrunda özverilerde bulunmadan başarılı olunamayacağı ve cennete girilemeyeceği haber verilmiştir. Geçmişte bazı ümmetler yoksulluk, savaş ve benzeri çeşitli sıkıntılarla imtihan edilmişler, sarsıntılar geçirmişler, fakat yıkılmamışlar, sabretmişler ve sonuna kadar imanlarında sebat etmişlerdir; bir gün mutlaka Allah’ın yardımının kendilerine erişeceğine ve zafere kavuşacaklarına dair ümitlerini yitirmemişler; nihayet Allah’ın yardımına ve zafere kavuştukları gibi cennete girmeye de hak kazanmışlardır.

Şimdi yüce Allah Hz. Muhammed’in ümmetinden de bu özveriyi istemekte, imanlarını ve kutsal değerlerini koruma uğrunda mal ve canlarını feda edebilenlerle mallarını ve canlarını kutsal değerlerin üstünde tutanlar birbirlerinden ayırt edilmedikçe cennete girmeyi düşünmemeleri gerektiğini bildirmektedir.(Kur'an Yolu Tefsiri Cilt: 1 Sayfa: 679-680)

Ensar’dan bazı kişiler Rasûlullah’tan bir şeyler istediler. O da verdi. Sonra yine istediler. Rasûlullah (sav), elindekiler bitinceye kadar verdi. Verebileceği şeyler tükenince onlara şöyle hitab etti:

مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدَّخِرَهُ عَنْكُمْ، وَمَنْ يَسْتَعْفِفْ يُعِفَّهُ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصَبِّرْهُ اللَّهُ، وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ

“Yanımda bir şeyler olsaydı, onları sizden esirgemezdim. Kim iffetli davranırsa, Allah onun iffetini arttırır. Kim tok gözlü olmak isterse, Allah onu muhtaç olmaktan kurtarır. Kim de sabretmeye gayret ederse, Allah ona sabır verir. Hiç bir kimseye, sabırdan daha hayırlı ve büyük bir lütufta bulunulmamıştır.”(Buhârî, Zekât, 50)

Peygamberimiz başka bir hadiste şöyle buyurdu:

عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ ، وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ : إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ

“Mü’minin durumu gıpta ve hayranlığa değer. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece mü’minde vardır: Sevinecek olsa, şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir belâ gelecek olsa, sabreder; bu da onun için hayır olur.”(Müslim, Zühd, 64)

Kızı (Zeynep), Hz. Peygamber’e :

- Oğlum ölmek üzeredir, lütfen bize kadar geliniz, diye haber gönderdi. Rasulullah :

إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ، وَلَهُ مَا أُعْطِيَ، وَكُلُّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُسَمًّى، فَلْتَصْبِرْ، وَلْتَحْتَسِبْ

“Alan da veren de Allah’tır. O’nun katında her şeyin belli bir vakti vardır. Sabretsin ve ecrini Allah’tan beklesin” buyurarak kızına selâm gönderdi.

Bunun üzerine Kızı, Hz. Peygamber’e ;

«Ne olur, mutlaka gelsin», diye tekrar haber yolladı.

Bu defa Hz. Peygamber yanında bazı sahâbîler olduğu halde kalkıp kızına gitti.

Çocuğu Hz. Peygamber’e verdiler, kucağına aldı. Yavrucak pek zor nefes almaktaydı. Rasûlullah’ın gözlerinden yaşlar boşandı.

Durumu gören Sa’d İbni Ubâde: «Ey Allah’ın Rasûlü, bu ne haldir?» dedi. Hz. Peygamber de şöyle buyurdu:

هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ، وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحَمَاءَ

- “Bu, Allah’ın, dilediği kullarının kalbine koyduğu bir rahmettir. Zaten Allah ancak, merhametli kullarına rahmet eder” (Buhârî, Cenâiz, 33)

Rasûlullah, Allah Teâlâ şöyle buyurdu demiştir:

مَا لِعَبْدِي الْمُؤْمِنِ عِنْدِي جَزَاءٌ إِذَا قَبَضْتُ صَفِيَّهُ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا ثُمَّ اخْتَسَبَهُ إِلَّا الْجَنَّةَ

“Dünyada sevdiği bir dostunu aldığı zaman, (sabredip) ecrini Allah’tan bekleyen mü’min kulumun katımdaki karşılığı cennettir.” (Buhârî, Rikak, 6)

Ebu Sinân anlatıyor: "Oğlum Sinan'ı defnettüğimde kabrin kenarında Ebu Talha el-Havlani oturuyordu. Defin işinden çıkınca bana: "Sana müjde vermeyeyim mi?" dedi. Ben: "Tabii, söyle!" dedim.

Ebu Musa el-Eş'ari'den Rasûlullah'ın (sav) şöyle dediği bildirilmiştir: "Bir kulun çocuğu ölürse, Allah meleklerle şöyle söyler: Kulumun çocuğunu kabzettiniz mi?" "Evet" derler. "Yani kalbinin meyvesini elinden mi aldınız?" Melekler yine: "Evet" derler. Allah tekrar sorar: "Kulum (bu esnâda) ne dedi?" "Sana hamdetti ve istircâda bulundu" derler. Bunun üzerine Allah Teâlâ hazretleri şöyle emreder: "Öyleyse, kulum için cennette bir köşk inşa edin ve bunu Beytu'l-hamd (hamd evi) diye isimlendirin." (Tirmizî, Cenâiz, 36)

Hiz.Âişe Rasûlullah’a tâun hastalığını sormuş, o da şöyle buyurmuştur:

“Tâun hastalığı, Allah Teâlâ’nın dilediği kimseleri kendisiyle cezalandırdığı bir çeşit azaptı. Allah onu mü’minler için rahmet kıldı. Bu sebeple tâuna yakalanmış bir kul, başına gelene sabrederek ve ecrini Allah’tan bekleyerek bulunduğu yerde ikâmete devam eder ve başına ancak Allah ne takdir etmişse onun geleceğini bilirse, kendisine şehit sevabı verilir.” (Buhârî, Tıb, 31)

Dünya hayatının bir imtihan yeri olduğu ve müminin bu dünya hayatında başına geleceklere nasıl karşılık vermesi gerektiğine dair Peygamberimizin bizlere uyarıları;

Habbâb İbni Eret anlatıyor:

Rasûlullah, hırkasını başının altına yastık yapmış Kâbe’nin gölgesinde dinlenirken (müşriklerden gördüğümüz işkencelerden) şikâyetle bulunduk ve: “Bize yardım dilemeyecek, Allah’a bizim için dua etmeyecek misiniz?” dedik.

Rasûlullah şöyle cevap verdi:

“Önceki ümmetler içinde bir mü’min tutuklanır, kazılan bir çukura konulurdu. Sonra da bir testere ile başından aşağı ikiye biçilir, eti kemiği demir tırmıklarla taranırdı. Fakat bütün bu yapılanlar onu dininden döndüremezdi. Yemin ederim ki Allah mutlaka bu dini hâkim kılacaktır. Öylesine ki, yalnız başına bir atlı, Allah’tan ve sürüsüne kurt saldırmamasından başka hiç bir şeyden endişe etmeksizin San’a’dan Hadramut’a kadar emniyetle gidecektir. Ne var ki, siz sabırsızlanıyorsunuz.” (Buhârî, Menâkıb, 25)

Rasûlullah buyurdu ki:

إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ خَيْرًا عَجَلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا ، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُؤَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Allah, iyiliğini dilediği kulunun cezasını dünyada verir. Fenalığını dilediği kulunun cezasını da, kıyamet günü günahını yüklenip gelsin diye, dünyada vermez.” (Tirmizî, Zühd, 57)

Rasulullah buyurdu ki;

إِنَّ عِظَمَ الْجَزَاءِ مَعَ عِظَمِ الْبَلَاءِ ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ ، فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا ، وَمَنْ سَخِطَ فَلَهُ السُّخْطُ ،

“Mükâfâtın büyüklüğü, belânın şiddetine göredir. Allah, sevdiği topluluğu imtihana tabi tutar. Kim başına gelene rızâ gösterirse Allah ondan hoşnut olur. Kim de rızâ göstermezse, Allah' ın gazabına uğrar.” (Tirmizî, Zühd, 57)

Rasûlullah şöyle buyurdu;

مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ وَلَا وَصَبٍ وَلَا هَمٍّ وَلَا حَزَنِ وَلَا أَدَى وَلَا غَمٍّ ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُّهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ

“Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan, ayağına batan dikene varıncaya kadar müslümanın başına gelen her şeyi, Allah, onun hatalarını bağışlamaya vesile kılar.” (Buhârî, Merdâ,1)

Rasûlullah buyurdu ki;

مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ تَعَالَى وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ

“Erkek olsun, kadın olsun mü'min, Allah'a günahsız olarak kavuşuncaya kadar kendisinden, çoluk çocuğundan, malından belâ eksik olmaz.” (Tirmizi, Zühd, 57)

İlk Anda Sabretmek:

Hiz. Peygamber, (çocuğunun) mezarı başında (bağıra-çağıra) ağlayan bir kadının yanından geçti. Ona; “Allah’tan kork ve sabret!” buyurdu. Kadın; çek git başımdan, zira benim başıma gelen felâket, senin başına gelmemiştir, dedi. Kadın Hiz. Peygamber’i tanıyamamıştı. Kendisine, onun Peygamber olduğunu söylediler. Bunu duyar duymaz Peygamber’in kapısına koştu, orada kapıcılar yoktu. Özür beyân etmek üzere Hiz. Peygamber’e ; - Sizi tanıyamadım, dedi. Peygamber de şöyle buyurdu;

إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

‘Sabır dediğin, felâketle karşılaştığın ilk anda dayanmaktır.’ (Buhârî, Cenâiz, 31)

İnsanların Ezalarına Sabretmek:

Rasulullah buyurdu ki;

الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ

“İnsanlara karışıp onların ezalarına katlanan mümin, onlara karışmayıp ezalarına katlanmayandan hayırlıdır.” (Tirmizî, Kıyâmet, 55/2507)

Sabrın Çeşitleri

Allah'a taatte sabır: Hayatımızın her anında O'nun emirlerine itaat etmeye devam etmek ve bu itaatte hiç gevşememektir. Ömür boyu ibadetleri yerine getirmek, usanmadan ve yorulmadan Allah'ın rızasını kazanmak için gayret göstermek, müminin temel görevlerinden biridir. Allah'ın emirlerine boyun eğmek, O'na ibadet etmek ve O'nun koyduğu sınırları aşmamaktır. İbadetlerde süreklilik, nefse ağır gelse de farz olan ibadetleri yerine getirmek ve yasaklardan uzaklaşmak, Allah'a olan itaatin bir göstergesidir. Bu sabrı göstermek, hem fiziksel hem de zihinsel bir direniş gerektirir. Allah'a taatte sabır, sadece namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerde değil; aynı zamanda güzel ahlakı muhafaza etmek, doğru yolda sebat etmek gibi her alanda kendini gösterir. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.), taatte sabretmeyi şu şekilde ifade eder:

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُؤْنَ
بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

“Ve onlar rablerinin rızasını elde etmek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda gizli açık harcayan, kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte dünya hayatının güzel sonu (cennet) sadece onlarındır.” (Ra'd Suresi, 13/22)

Masiyete karşı sabır: Allah'ın yasakladığı şeyleri işlememekte sabretmek, direnmektir. Masiyete karşı sabır; Allah'ın yasakladığı fiillerden uzak durmak için direnç ve iradeyi ifade eder. Bu, günah işlememek için nefse karşı mücadele etmektir. Allah'ın haram kıldığı şeylerden uzak durmak, insanın nefesine ağır gelebilir. Ancak bir mümin, Allah'a olan sevgisi ve O'nun emirlerine olan bağlılığı ile bu zorluklara karşı sabretmelidir. Masiyete karşı sabır, nefsimizin bizi kötü yollara çektiği, Allah'ın yasakladığı işlere yöneldiği anlarda direnç göstermektir. Günahlardan sakınmak, Allah'ın emirlerine bağlı kalmak, nefsin ve şeytanın telkinlerine karşı koymak, sabırla olacaktır. Örneğin bir Müslüman, faizden kaçınmalı, zina gibi büyük günahlardan uzak durmalı veya gıybet yapmamak için sabır göstermelidir. Bunlar, günlük yaşamımızda karşılaşılabileceğimiz masiyet (günah) unsurlarıdır. Nefsimiz bizi bunlara yönlendirmek istese bile, bir mümin Allah'ın rızasını kazanmak adına sabır göstermeli ve böylesi durumlarda şu tavrı göstermelidir;

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ

“Takvâ sahipleri, içlerine şeytandan gelen bir saptırıcı fikir doğduğunda O'nu düşünüp hemen gerçeği görürler.” (A'râf Suresi, 7/201)

Musibetlere sabır: İnsanoğlu hayatı boyunca çeşitli zorluklar, imtihanlar ve musibetlerle karşılaşır. Musibet, insanın iradesi dışında ortaya çıkan ve genellikle zorlayıcı olan, Allah'ın bir imtihanı olarak değerlendirilmesi gereken olaylardır. Hastalık, ölüm, fakirlik, doğal olaylar ve benzeri olaylar, insanın hem maddi hem de manevi olarak yaşadığı musibetlerdir. Bu musibetlere karşı sabır göstermek, müminin imanının ve Allah'a olan bağlılığının bir göstergesidir. Kur'an-ı Kerim, musibetlerle karşılaştığımızda nasıl bir tutum sergilememiz gerektiği noktasında bize yol gösterir. Allah, sabreden kullarına büyük mükâfatlar vaat etmektedir.

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınavacağız. Sabredenleri müjdele!” (Bakara Suresi, 2/155)

İmam Gazzâlî'ye göre sabrın çeşitleri:

1: Münafığın başına gelen musîbet ve hastalıklar. Münafık, sıkıntıya sabretmeyip şikâyetle bulunduğu için bunlar onun hakkında tam bir cezâ anlamı taşır.

2: Mü'minin hastalık ve musîbeti. Mü'min, bu kimseler Allah'dan geldiği bilinci içinde sabreder. Böylece de sıkıntıları günahlarına kefâret olur.

3: Şükür ve rızâ halindeki olgun mü'minlerin hastalık ve sıkıntıları. Bu kimseler belâ ve musîbet halinde de Allah'a hamd ve şükür görevlerini yerine getirirler böylece onların sıkıntıları, Allah katındaki derecelerinin yükselmesine vesile olur.

Hz. Peygamber'in Sabrı:

وَعَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : كَاتَبِي أَنْظِرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْكِي نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ ، صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ ، ضَرَبَهُ قَوْمُهُ فَأَذْمَوْهُ وَهُوَ يَمْسَحُ الدَّمَ عَنْ وَجْهِهِ ، يَقُولُ : « اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ » متفق عليه .

Ebû Abdurrahman Abdullah İbni Mes'ud radiyallahu anh şöyle dedi:

Resûlullah' ın, gönderildiği kavim tarafından dövülüp yüzü kanatılan, bir taraftan yüzündeki kanı silen bir taraftan da “Ey Allahım, halkımı bağışla, çünkü onlar bilmiyorlar” diyen bir peygamberi anlatması hâlâ gözlerimin önündedir. (Buhârî, Enbiyâ 54)

Hadiste anlatılan olayı hem Peygamber Efendimiz' in hem de daha önceki bir peygamberin yaşadığı rivâyet edilmektedir. Uhud savaşında Hz. Peygamber (sav) bizzat yaşamıştır. Anlattığı peygamber gibi o da mübârek dişini kıran, yüzünü yaralayanlar hakkında “*Allahım, milletimi bağışla. Çünkü onlar bilmiyorlar*” diye dua etmiştir.

Anlaşılmaktadır ki, halkın ezâ ve cefâsına sabredip onları bağışlamak ve affedilmeleri için dua etmek peygamberlerin ortak tavrı, yani sünnetleri olmaktadır. Bu rivâyetten anlaşıldığına göre Peygamber Efendimiz, önceki bir peygamberin halini anlatarak, kendi tutumuna delil getirmekte, sabrın peygamberlerce paylaşılan bir meziyet olduğunu göstermektedir.

Abdullah İbni Mes'ûd anlatıyor:

Rasûlullah'ın huzûruna vardım. Kendisi sıtmaya yakalanmıştı.

“Ey Allah'ın Rasûlü ! Gerçekten şiddetli bir sıtmaya tutulmuşsunuz” dedim.

“Evet, sizden iki kişinin çekebileceği kadar ıstırap çekmekteyim” dedi.

- (Herhalde) bu iki kat sevap kazanmanız içindir, dedim.

Rasulullah şöyle buyurdu:

مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُصِيبُهُ أَدَى ، شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا سَيِّئَاتِهِ ، وَحَطَّتْ عَنْهُ ذُنُوبُهُ كَمَا تَحُطُّ الشَّجَرَةُ وَرَقُهَا

- “Evet, öyledir. Allah, ayağına batan bir diken veya başına gelen daha büyük bir sıkıntıdan dolayı müslümanın günahlarını bağışlar. O müslümanın günahları ağaç yaprakları gibi dökülür.” (Buhârî, Merdâ,3)

Musibet Anında Ölüm İstenmez

Rasûlullah şöyle buyurdu:

لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ لِضَرِّ أَصَابِهِ ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ فَاعِلًا فَلْيَقُلْ : اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي

“Başına bir musibet geldi diye hiç biriniz ölümü temenni etmesin. Mutlaka böyle bir şey temenni etmek zorunda kalırsa: ‘Allah’ım, benim için yaşamak hayırlı olduğu sürece beni yaşat, hakkımda ölüm hayırlı olduğu zaman da beni öldür’ desin.” (Müslim, Birr, 49)

Özellikle dünyevî sıkıntı ve zorluklar karşısında ölümü temenni etmek, acizliktir. Fakat acizlik de olsa, bazen ölümü temenni etme zorunluluğu doğabilir. İşte bu noktada sevgili Peygamberimiz, yapılması İslâm esaslarına aykırı olmayan ve insan tabiatına da uygun olan bir yolu göstermektedir: Her şeyin hayırlısını isteyerek işi Allah Teâlâ’nın irade ve ilmine havale etmek. Bu, hem İslâm’ın hem de Hz. Peygamber’in ne kadar gerçekçi olduğunu göstermektedir. Böyle bir teslimiyet, sıkıntıdaki müslümanı hem iman ve tevekkül çizgisinde tutacak hem de ona sabretme gücü verecektir.

İslâmı iyi bilen ve anlayan bazı âlim ve şairlerin bile zaman zaman ölümü temenni edecek kadar zorlandıkları olmuştur. Meselâ ilk ve cefakar Müslümanlardan büyük sahabe Habbâb İbni Eret hastalandığında kendisini ziyarete gelenlere şöyle demiştir: “Eğer Nebi (s.a.v.) yasaklamamış olsaydı, hiç şüphesiz ben ölümü temenni ederdim”

Merhum **Mehmed Akif Ersoy** da vefatından bir yıl önce 1935’te şunları yazmıştır:

Daha bir müddet eminim ki hayatın yükünü

Dizlerim titreyerek çekmeye mahkûmum ben.

Çöz de artık yükümün kördüğüm olmuş bağıni,

Bana çok görme, ilâhî, bir avuç toprağını...”

İslâm bilginlerinin bir kısmına göre, dini açıdan fitneye düşme endişesi duyan kimse, ölümü temenni edebilir. Allah yolunda şehit olmayı temenni etmek, temiz bir belde ölmeyi istemek nasıl güzel görülmüş ise, İmam Nevevi’ye göre dini bir sebeple ölümü temenni etmek de aynen öyledir. Nitekim Hz. Ömer “Allah’ım, beni yolunda şehit olmak ve Resulü’nün beldesinde ölmekle bahtiyar kıl” diye temennide bulunmuştur (Buhârî, Fezâilü’l-Medîne, 12). Hz. Ömer şehit edildiği zaman kızı Hafsa, “Allah babama istediğini nasip etti” demiştir.

Savaşta Sabır

Gazalardan birinde Rasulullah güneş tepe noktasından batıya doğru meyledinceye kadar bekledi, sonra kalktı ve şöyle dedi:

أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّ السَّيْفِ

“Ey müslümanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyiniz; Allah’tan âfiyet dileyiniz. Fakat düşmanla karşılaşınca da sabrediniz ve biliniz ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır”

Sonra şöyle dua etti:

اَللّٰهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، وَمُجْرِيَ السَّحَابِ، وَهَازِمَ الْاَحْزَابِ، اِهْزِمْهُمْ وَاَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ

“Ey kitab’ı (Kur’an’ı) indiren, bulutları gökyüzünde gezdiren ve düşman saflarını darmadağın eden Allah’ım, şu düşmanı perişan et ve bizi onlara karşı muzaffer kıl!” (Buhârî, Cihâd, 112)

Sonuç

Netice olarak Peygamberimizin yaşadıklarından ve Müslümanlara tavsiyelerinden de anlaşıldığı gibi sabır, hayatın her alanında Müslüman’ın rehber edinmesi gereken vazgeçilmez bir erdemdir. Allah’a kulluk etmede, emirlerine uyup yasaklarından sakınmada ve nefsin isteklerine karşı direnmede hep sabrı kuşanmak gerekir. Aynı şekilde bir Müslüman, yaşadığı felâketlere karşı sabredebilmeli, hayatın zorluklarına karşı direnebilmeli ve dinini yaşama yolundaki engelleri sabırla aşabilmelidir. Şu var ki, bu engeller zannedildiği gibi sadece zorluklarla sınırlı değildir. Şu bilinmelidir ki Allah’a kullukta en büyük ve aşılması en zor engeller zorluklar değil aksine bolluklardır. Bu durumda sabır, hiç bitmeyecekmiş gibi akıp giden dünya hayatının süslü ve çekici nimetlerinin cazibesi karşısında kendini kaybetmeden imanı koruyabilmek, istikamet üzere yaşamaya devam edebilmektir.

Ne var ki, bolluklar içinde sebat edip yok olmamak, zorluklar karşısında direnebilmekten daha zordur. Diğer bir ifadeyle sabır, darlıkta kolay, varlıkta zordur. Nitekim İslâm’ı ilk kabul edenlerden olup zorlu Habeşistan hicretini yaşayan, ancak Medine’ye geldikten sonra kısa süre içinde zengin olan, kısacası hem zorluk hem de bolluk gören Abdurrahman b. Avf’ın şu sözü bu durumu en iyi şekilde özetlemektedir:

“Resûlullah ile beraber zorluklarla imtihan edildik ve sabrettik. Hz. Peygamber zamanından sonra ise bollukla imtihan edildik, fakat sabredemedik.” (Tirmizî, Sıfatü’l-kıyâme, 30)

Sabır, haksızlığa boyun eğmek, tepkisiz kalmak değildir. Asıl sabır, dünyanın süsü, nefislerin ayartması ve batıl yolda olanların çokluğuna rağmen hayır yapmak, hakkı söylemek ve bu uğurda karşılaşılan zorluk ve sıkıntılara dayanmaktır. (Elmalılı, Hak Dini, IX, 6081) Başka bir deyişle sabır, zillete razı olup hiçbir şey yapmamak değil bu duruma düşmemek için baştan tedbir almaktır. Örneğin cehalet zilletine düşmemek için ilim yolundaki güçlükleri göğüslemek; düşman çizmesinin altında ezilmemek için savaşın sıkıntılarına katlanmak gerçek anlamda sabırdır. Öte yandan Hz. Peygamber, Müslümanlardan birinin bir kötülük gördüğünde eliyle düzeltmesini, yapamıyorsa diliyle düzeltmesini, bu da mümkün değilse en azından kalbiyle nefret beslemesini emretmiş, (Müslim, İmân, 78) yani kötülük karşısında tepkisiz bir Müslüman’ın olamayacağını belirtmiştir. Zira bir mümin iyiliği emredip kötülükten sakındırırken hoşla gitmeyen birçok olayla karşılaşacak, bunlara sabretmesi gerekecek ve Lokman’ın (a.s) oğluna verdiği şu öğüdünü aklından çıkarmayacaktır: **“Yavrum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir.”** (Lokman, 31/17) (Hadislerle İslâm Cilt 3 Sayfa 213)

Allah’ım, sabırla imtihan olunan bizlere, dayanma gücü ver. Zorluklar karşısında metin olmamızı sağla. Sabredenlere verdiğin mükâfatları, bizlere de nasip eyle. Bizi sabırla, anlayışla ve merhametle donat. Hayatın zorluklarında, senin rızanı kazanmayı nasip et. Amin.